Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 28 maja 2020 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Środowisko – Konwencja z Aarhus – Dyrektywa 2011/92/UE – Ocena skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia na środowisko naturalne – Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji – Nieprawidłowości w procedurze udzielenia zezwolenia na przedsięwzięcie – Dostęp do wymiaru sprawiedliwości – Ograniczenia przewidziane w prawie krajowym – Dyrektywa 2000/60/WE – Polityka wodna Unii Europejskiej – Pogorszenie się stanu jednolitej części wód podziemnych – Metody oceny – Prawo jednostek do podejmowania środków mających na celu zapobieganie zanieczyszczeniu – Legitymacja czynna do występowania przed sądami krajowymi

W sprawie C-535/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesverwaltungsgericht (federalny sąd administracyjny, Niemcy) postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 16 sierpnia 2018 r., w postępowaniu:

IL,

JK,

KJ,

LI,

NG,

MH,

OF,

PE,

RC i SB, w charakterze spadkobierców QD,

TA,

UZ,

VY,

WX

* Język postępowania: niemiecki.

przeciwko

Land Nordrhein-Westfalen,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: J.-C. Bonichot (sprawozdawca), prezes izby, R. Silva de Lapuerta, wiceprezes Trybunału, M. Safjan, L. Bay Larsen i C. Toader, sędziowie,

rzecznik generalny: G. Hogan,

sekretarz: M. Krausenböck, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 19 września 2019 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu IL, JK, KJ, LI, NG, MH, OF, PE, RC i SB, TA, UZ, VY, WX – R. Nebelsieck, J. Mittelstein i K. Fock, Rechtsanwälte,

– w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej – E. Manhaeve oraz M. Noll-Ehlers, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 12 listopada 2019 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy interpretacji art. 6 i art. 11 ust. 1 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (Dz.U. 2012, L 26, s. 1) oraz art. 4 ust. 1 lit. a) ppkt (i)–(iii) i art. 4 ust. 1 lit. b) ppkt (i) dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U 2000, L 327, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2006, L 113, s. 26).

2 Wniosek ten został wniesiony w ramach sporu pomiędzy różnymi osobami fizycznymi a Land Nordrhein-Westfalen (krajem związkowym Nadrenia Północna-Westfalia, Niemcy) w przedmiocie decyzji Bezirksregierung Detmold (zarządu rejencji Detmold, Niemcy) z dnia 27 września 2016 r. stwierdzającej dopuszczalność projektu budowy odcinka autostrady o długości około 3,7 km.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

3 Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do [wymiaru] sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, podpisana w Aarhus w dniu 25 czerwca 1998 r. i zatwierdzona w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2005/370/WE z dnia 17 lutego 2005 r. (Dz.U. 2005, L 124, s. 1, zwana dalej „konwencją z Aarhus"), stanowi w art. 9 ust. 3:

„[…] każda ze stron zapewnia, że [by] członkowie społeczeństwa spełniający wymagania, o ile takie istnieją, określone w prawie krajowym, mają [mieli] dostęp do administracyjnej lub sądowej procedury umożliwiającej kwestionowanie działań lub zaniechań osób prywatnych lub władz publicznych naruszających przepisy jej prawa krajowego w dziedzinie środowiska".

Prawo Unii

Dyrektywa 2011/92

4 Zgodnie z motywami 7 i 19–21 dyrektywy 2011/92:

„(7) Zezwolenia na inwestycje dotyczące publicznych i prywatnych przedsięwzięć, które mogą powodować znaczące skutki w środowisku, powinny być udzielane jedynie po wykonaniu oceny możliwych znaczących skutków środowiskowych tych przedsięwzięć. Ocena ta powinna być przeprowadzana na podstawie odpowiednich informacji dostarczonych przez wykonawcę, które mogą być uzupełniane przez organy i społeczność, która może być zainteresowana danym przedsięwzięciem.

[…]

(19) Wśród celów konwencji z Aarhus znajduje się pragnienie zagwarantowania prawa do udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji w sprawach środowiskowych w celu przyczyniania się do ochrony prawa do życia w środowisku, które jest odpowiednie dla zdrowia i ogólnego dobra.

(20) Artykuł 6 konwencji z Aarhus przewiduje udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących szczególnych rodzajów działalności wymienionych w załączniku I do tej konwencji oraz rodzajów działalności tam niewymienionych, które mogą powodować znaczące skutki w środowisku.

(21) Artykuł 9 ust. 2 i 4 konwencji z Aarhus przewiduje dostęp do procedury sądowej i innych procedur w celu zakwestionowania materialnej lub proceduralnej legalności decyzji, działań lub zaniechań podlegających postanowieniom art. 6 tej konwencji dotyczącym udziału społeczeństwa".

5 Artykuł 1 ust. 1 i 2 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do oceny skutków środowiskowych wywieranych przez przedsięwzięcia publiczne i prywatne, które mogą powodować znaczące skutki w środowisku.

2. Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

a) »przedsięwzięcie« oznacza

– wykonanie prac budowlanych lub innych instalacji lub systemów,

– inne interwencje w otoczeniu naturalnym i krajobrazie, włącznie z wydobywaniem zasobów mineralnych;

b) »wykonawca« oznacza ubiegającego się o zezwolenie na prywatne przedsięwzięcie lub organ publiczny, który inicjuje przedsięwzięcie;

c) »zezwolenie na inwestycję« oznacza decyzję właściwego organu lub organów, na podstawie której wykonawca otrzymuje prawo do wykonania przedsięwzięcia;

d) »społeczeństwo« oznacza jedną [osobę] lub więcej osób fizycznych lub prawnych oraz, zgodnie z krajowym ustawodawstwem lub praktyką, ich stowarzyszenia, organizacje lub grupy;

e) »zainteresowana społeczność« oznacza społeczeństwo, które jest lub może być dotknięte skutkami lub ma interes w procedurach podejmowania decyzji dotyczących środowiska, o których mowa w art. 2 ust. 2. Do celów niniejszej definicji organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony środowiska i spełniające wymagania przewidziane w prawie krajowym uważa się za mające interes w tym zakresie;

f) »właściwy organ lub organy« oznaczają ten organ lub te organy, które państwa członkowskie wyznaczają jako odpowiedzialne za wykonywanie obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy".

6 Artykuł 3 wspomnianej dyrektywy przewiduje:

„Ocena oddziaływania na środowisko określa, opisuje i ocenia we właściwy sposób dla każdego indywidualnego przypadku i zgodnie z art. 4–12 bezpośrednie i pośrednie skutki przedsięwzięcia dla następujących elementów:

a) istot ludzkich, fauny i flory;

b) gleby, wód, powietrza, klimatu i krajobrazu;

c) dóbr materialnych i dziedzictwa kultury;

d) oddziaływania między elementami, o których mowa w lit. a), b) i c)".

7 Artykuł 5 tej dyrektywy stanowi:

„1. W przypadku przedsięwzięć, które stosownie do art. 4 mają podlegać ocenie oddziaływania na środowisko zgodnie z niniejszym artykułem oraz art. 6–10, państwa członkowskie przyjmują środki niezbędne do zapewnienia, by wykonawca dostarczył we właściwej formie informacje wyszczególnione w załączniku IV w zakresie, w jakim:

a) państwa członkowskie uznają, że te informacje są odpowiednie dla danego etapu procedury zezwolenia i dla szczególnych cech określonego przedsięwzięcia lub typu przedsięwzięcia oraz dla cech środowiskowych, które mogą być naruszone;

b) państwa członkowskie uznają, że można w sposób uzasadniony żądać od wykonawcy zebrania takich informacji, uwzględniając między innymi obecny stan wiedzy i metody oceny.

2. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by na życzenie wykonawcy przed złożeniem wniosku o zezwolenie na inwestycję właściwy organ wydał opinię na temat informacji, jakie mają być dostarczone przez wykonawcę zgodnie z ust. 1. Przed wydaniem opinii właściwy organ konsultuje się z wykonawcą i organami, o których mowa w art. 6 ust. 1. Fakt, że organ wydał opinię na podstawie niniejszego ustępu, nie wyklucza możliwości późniejszego domagania się od wykonawcy przedłożenia dalszych informacji.

Państwa członkowskie mogą żądać od właściwych organów wydania takiej opinii, niezależnie od tego, czy wystąpił o nią wykonawca.

3. Informacje, które mają być dostarczone przez wykonawcę zgodnie z ust. 1, zawierają co najmniej:

a) opis przedsięwzięcia zawierający informacje o miejscu, projekcie i wielkości przedsięwzięcia;

b) opis środków przewidzianych w celu uniknięcia, zmniejszenia i, jeżeli to możliwe, naprawieni[a] poważnych niekorzystnych skutków;

c) dane wymagane do rozpoznania i oszacowania głównych skutków, które mogą być spowodowane w środowisku przez to przedsięwzięcie,

d) zarys zasadniczych alternatywnych rozwiązań rozważanych przez wykonawcę, łącznie ze wskazaniem głównych powodów dokonanego przez niego wyboru, uwzględniającego skutki środowiskowe;

e) podsumowanie w języku nietechnicznym informacji, o których mowa w lit. a)–d).

4. Państwa członkowskie zapewniają w razie konieczności, by organy posiadające stosowne informacje, w szczególności w odniesieniu do art. 3, udostępniały te informacje wykonawcy”.

8 Artykuł 6 dyrektywy 2011/92 brzmi następująco:

„[…]

2. Społeczeństwo jest informowane, czy to poprzez ogłoszenia publiczne czy poprzez inne właściwe środki, takie jak media elektroniczne, jeśli są dostępne, o następujących kwestiach w ramach procedur podejmowania decyzji dotyczących środowiska, o których mowa w art. 2 ust. 2, i najpóźniej wtedy, kiedy tylko informacje mogą zostać należycie dostarczone:

a) wniosku o zezwolenie na inwestycję;

b) fakcie, że przedsięwzięcie poddane jest procedurze oceny wpływu na środowisko, oraz, gdzie stosowne, fak[cie], że stosuje się art. 7;

c) danych szczegółowych właściwych organów odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji, organów, od których można uzyskać istotne informacje, organów, do których mogą być przedkładane komentarze lub zapytania, oraz szczegółach harmonogramu przekazywania komentarzy lub zapytań;

d) charakterze możliwych decyzji lub, jeśli istnieje, projekcie decyzji;

e) wskazaniu dostępności informacji zebranych na podstawie art. 5;

f) wskazaniu czasu i miejsc, w których zostaną udostępnione istotne informacje, oraz środków, za pomocą których zostaną one udostępnione;

g) szczegółach ustaleń dotyczących udziału społeczeństwa, dokonanych na podstawie ust. 5 niniejszego artykułu.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by w odpowiednich ramach czasowych udostępniane były zainteresowanej społeczności następujące informacje:

a) wszelkie informacje zebrane na podstawie art. 5;

b) zgodnie z ustawodawstwem krajowym, główne sprawozdania i porady skierowane do właściwego organu lub organów w czasie, kiedy zainteresowana społeczność została poinformowana zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu;

c) zgodnie z przepisami dyrektywy 2003/4/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2003 r. w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska [i uchylającej dyrektywę Rady 90/313/EWG (Dz.U. 2003, L 41, s. 26)], informacje inne niż te, o których mowa w ust. 2 niniejszego artykułu, które mają związek z decyzją zgodnie z art. 8 niniejszej dyrektywy oraz które stają się dostępne dopiero po czasie, kiedy zainteresowana społeczność została poinformowana zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu.

4. Zainteresowana społeczność otrzymuje wczesne i skuteczne możliwości udziału w procedurach podejmowania decyzji dotyczących środowiska, o których mowa w art. 2 ust. 2, i w tym celu uprawniona jest do wyrażania komentarzy i opinii, kiedy właściwy organ lub organy dysponują wszystkimi opcjami, zanim podjęta zostanie decyzja w sprawie wniosku o zezwolenie na inwestycję.

5. Szczegółowe ustalenia dotyczące informowania społeczeństwa (na przykład poprzez rozlepianie plakatów w określonym promieniu lub publikację w lokalnych gazetach) oraz konsultowania zainteresowanej społeczności (na przykład poprzez uwagi na piśmie lub w drodze publicznego wysłuchania), są dokonywane przez państwa członkowskie.

6. Określa się rozsądne ramy czasowe dla różnych faz, dające wystarczającą ilość czasu dla poinformowania społeczeństwa oraz zainteresowanej społeczności, aby przygotowały i skutecznie uczestniczyły w podejmowaniu decyzji dotyczących środowiska, z zastrzeżeniem przepisów niniejszego artykułu".

9 Artykuł 11 ust. 1–3 tej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, by zgodnie z odnośnym krajowym systemem prawnym członkowie zainteresowanej społeczności:

a) mający wystarczający interes [albo]

b) podnoszący naruszenie prawa, gdy administracyjne procedury prawne państwa członkowskiego wymagają tego jako warunku koniecznego,

mieli dostęp do procedury odwoławczej przed sądem lub innym niezależnym i bezstronnym organem ustanowionym ustawą, by zakwestionować materialną lub proceduralną legalność decyzji, działań lub zaniechań, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej dyrektywy dotyczących udziału społeczeństwa.

2. Państwa członkowskie określają, na jakim etapie mogą być kwestionowane decyzje, działania lub zaniechania.

3. Państwa członkowskie określają, co stanowi wystarczający interes lub naruszenie prawa, zgodnie z celem udzielenia zainteresowanej społeczności szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. W tym celu interes wszelkich organizacji pozarządowych spełniających wymogi, o których mowa

w art. 1 ust. 2, uważa się za wystarczający do celów ust. 1 lit. a) niniejszego artykułu. Takie organizacje uważa się również za mające prawa, które mogą zostać naruszone, do celów ust. 1 lit. b) niniejszego artykułu".

10 Załącznik IV do tej dyrektywy, zatytułowany „Informacje, o których mowa w art. 5 ust. 1", stanowi w pkt 4:

„Opis możliwych znaczących skutków środowiskowych wnioskowanego przedsięwzięcia wynikających z:

a) istnienia przedsięwzięcia;

b) korzystania z zasobów naturalnych;

c) emisji zanieczyszczeń, tworzenia uciążliwości i unieszkodliwiania odpadów".

11 Przypis do pkt 4 załącznika III stanowi w tym względzie, że „opis ten powinien obejmować bezpośrednie i wszelkie pośrednie, wtórne, kumulatywne, krótko-, średnio- i długookresowe, stałe i czasowe, pozytywne i negatywne skutki przedsięwzięcia".

Dyrektywa 2006/118/WE

12 Artykuł 3 ust. 1 dyrektywy 2006/118/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu (Dz.U. 2006, L 372, s. 19) przewiduje:

„Do celów oceny stanu chemicznego jednolitej części wód podziemnych lub grupy takich części, zgodnie z sekcją 2.3 załącznika V do dyrektywy 2000/60/WE, państwa członkowskie stosują następujące kryteria:

a) normy jakości wód podziemnych określone w załączniku I;

b) wartości progowe stężenia zanieczyszczeń, grup zanieczyszczeń i wskaźników zanieczyszczeń, zidentyfikowanych na terytorium danego państwa członkowskiego jako przyczyniające się do uznania jednolitej części wód podziemnych lub grupy takich części za zagrożoną, określone przez państwa członkowskie zgodnie z procedurą opisaną w części A załącznika II, z uwzględnieniem co najmniej wykazu zawartego w części B załącznika II.

Podstawą wartości progowych dla dobrego stanu chemicznego są ochrona wód podziemnych zgodnie z załącznikiem II, część A, pkt 1, 2 i 3, ze szczególnym uwzględnieniem ich wpływu oraz wzajemnego oddziaływania na sąsiadujące wody powierzchniowe i ekosystemy naziemne oraz tereny podmokłe będące bezpośrednio zależne od nich oraz tego, że wartości te uwzględniają, między innymi, wiedzę z zakresu ludzkiej toksykologii oraz ekotoksykologii".

13 Artykuł 4 tej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie stosują procedurę opisaną w ust. 2 w celu oceny stanu chemicznego jednolitej części wód podziemnych. Przy przeprowadzaniu tej procedury, państwa członkowskie mogą w stosownych przypadkach grupować jednolite części wód podziemnych zgodnie z załącznikiem V do dyrektywy [2000/60].

2. Jednolitą część wód podziemnych lub grupę takich części uważa się za będącą w dobrym stanie chemicznym, jeżeli:

a) odpowiednie monitorowanie wykazuje, że spełnione są warunki przedstawione w pkt 2.3.2 załącznika V do dyrektywy [2000/60]; lub

b) wartości określające normy jakości wód podziemnych, wymienione w załączniku I, i odpowiednie wartości progowe, ustalone zgodnie z art. 3 i załącznikiem II, nie są przekroczone w żadnym punkcie obserwacyjnym w danej jednolitej części wód podziemnych lub grupie takich części; lub

c) dana wartość normy jakości wód podziemnych lub wartość progowa jest przekroczona w jednym lub większej liczbie punktów obserwacyjnych, ale odpowiednie badanie przeprowadzone zgodnie z załącznikiem III potwierdza, że:
   (i) na podstawie oceny, o której mowa w ust. 3 załącznika III, stężeń zanieczyszczeń przewyższających normy jakości wód podziemnych lub wartości progowe nie uważa się za stanowiące istotne ryzyko dla środowiska, z uwzględnieniem, w odpowiednich przypadkach, wielkości zmienionej jednolitej części wód podziemnych;
   (ii) spełnione są pozostałe warunki dobrego stanu chemicznego wód podziemnych, określone w tabeli 2.3.2 załącznika V do dyrektywy [2000/60], zgodnie z ust. 4 załącznika III do niniejszej dyrektywy;
   (iii) dla części wód podziemnych określonych zgodnie z art. 7 ust. 1 dyrektywy [2000/60] spełnione są wymogi określone w art. 7 ust. 3 tej dyrektywy, zgodnie z ust. 4 załącznika III do niniejszej dyrektywy;
   (iv) zanieczyszczenia nie naruszają w istotny sposób możliwości wykorzystywania danej jednolitej części wód podziemnych ani żadnej z jednolitych części wód podziemnych tworzących grupę do celów związanych z działalnością człowieka.

3. Wybór stacji monitorowania wód podziemnych musi odpowiadać wymogom załącznika V sekcja 2.4 do dyrektywy [2000/60] co do takiego jej zaprojektowania, aby umożliwiała pozyskiwanie spójnego i całościowego obrazu stanu chemicznego wód podziemnych oraz reprezentatywnych danych z monitorowania.

4. Państwa członkowskie publikują podsumowanie wyników oceny stanu chemicznego wód podziemnych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, zgodnie z art. 13 dyrektywy [2000/60].

Podsumowanie to, dokonywane na poziomie dorzecza lub części międzynarodowego dorzecza znajdującej się na terytorium danego państwa członkowskiego, zawiera również wyjaśnienie, w jaki sposób w ostatecznej ocenie uwzględniono przekroczenia norm jakości wód podziemnych lub wartości progowych w poszczególnych punktach obserwacyjnych.

5. Jeżeli jednolita część wód podziemnych jest sklasyfikowana jako będąca w dobrym stanie chemicznym zgodnie z ust. 2 lit. c), państwa członkowskie podejmują wszelkie środki, zgodnie z art. 11 dyrektywy [2000/60], jakie mogą być konieczne dla zapewnienia ochrony tych ekosystemów wodnych, ekosystemów lądowych oraz możliwości wykorzystania przez ludzi wód podziemnych zależnych od jednolitej części wód podziemnych, reprezentowanej przez punkt lub punkty monitoringu, w których nastąpiło przekroczenie norm jakości wód podziemnych lub wartości progowej”.

Dyrektywa 2000/60

14 Zgodnie z motywami 23–26 i 37 dyrektywy 2000/60:

„(23) Niezbędne są wspólne zasady w celu koordynacji wysiłków podejmowanych przez państwa członkowskie w celu poprawy ochrony wód Wspólnoty w aspekcie ilościowym i jakościowym, wspierania zrównoważonego korzystania z wód […], ochrony ekosystemów wodnych oraz ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio od nich zależnych, a także dla zabezpieczenia i rozwijania potencjalnych sposobów korzystania z wód Wspólnoty.

(24) Woda o dobrej jakości przyczyni się do zapewnienia zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia przez ludzi.

(25) Powinny zostać ustalone wspólne definicje stanu wód w aspekcie jakości oraz, tam gdzie odnosi się to do celów środowiskowych, ilości. Powinny zostać określone cele środowiskowe dla zapewnienia osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych w całej Wspólnocie oraz dla zapobieżenia pogorszeniu się stanu wód na poziomie wspólnotowym.

(26) Państwa członkowskie powinny dążyć do osiągnięcia celu, jakim jest co najmniej dobry stan wód, poprzez określenie i wdrożenie koniecznych działań w ramach zintegrowanych programów działań, uwzględniając istniejące wspólnotowe wymogi. Tam gdzie aktualny stan wód jest dobry, powinien on zostać utrzymany. Dodatkowo w stosunku do wymogów dobrego stanu dla wód podziemnych jakakolwiek tendencja znacznego i trwałego wzrostu stężenia jakiegokolwiek zanieczyszczenia powinna zostać zidentyfikowana i odwrócona.

[…]

(37) Państwa członkowskie powinny identyfikować wody wykorzystywane do poboru wody do spożycia oraz zapewnić zgodność z dyrektywą Rady 80/778/EWG z dnia 15 lipca 1980 r. odnoszącą się do jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi [(Dz.U. 1980, L 229, s. 11)]”.

15 Artykuł 1 tej dyrektywy określa jej przedmiot w następujący sposób:

„Celem niniejszej dyrektywy jest ustalenie ram dla ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych, które:

a) zapobiegają dalszemu pogarszaniu oraz chronią i poprawiają stan ekosystemów wodnych oraz, w odniesieniu do ich potrzeb wodnych, ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio uzależnionych od ekosystemów wodnych;

b) promują zrównoważone korzystanie z wód oparte na długoterminowej ochronie dostępnych zasobów wodnych;

[…]

d) zapewniają stopniową redukcję zanieczyszczenia wód podziemnych i zapobiegają ich dalszemu zanieczyszczaniu; oraz

[…]

a przez to przyczyniają się do:

– zapewnienia odpowiedniego zaopatrzenia w dobrej jakości wodę powierzchniową i podziemną, które jest niezbędne dla zrównoważonego i sprawiedliwego korzystania z wód,

– znacznej redukcji zanieczyszczenia wód podziemnych,

– […]”.

16 Artykuł 2 rzeczonej dyrektywy formułuje w pkt 2, 12, 19, 20, 25, 28, 31 i 33 następujące definicje:

„2) »Wody podziemne« oznaczają wszystkie wody znajdujące się pod powierzchnią ziemi w strefie saturacji oraz w bezpośredniej styczności z gruntem lub podglebiem.

[…]

12) »Część wód podziemnych« oznacza określoną objętość wód podziemnych występującą w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych.

[…]

19) »Stan wód podziemnych« jest ogólnym wyrażeniem stanu części wód podziemnych, określonym przez gorszy ze stanów ilościowy lub chemiczny.

20) »Dobry stan wód podziemnych« oznacza stan osiągnięty przez część wód podziemnych, jeżeli zarówno jej stan ilościowy, jak i chemiczny jest określony jako co najmniej »dobry«.

[…]

25) »Dobry stan chemiczny wód podziemnych« oznacza stan chemiczny części wód podziemnych, który spełnia wszystkie warunki wymienione w tabeli 2.3.2 załącznika V.

[…]

28) »Dobry stan ilościowy« oznacza stan określony w tabeli 2.1.2 załącznika V.

[…]

31) »Substancja zanieczyszczająca« oznacza każdą substancję mogącą spowodować zanieczyszczenie, szczególnie te wymienione w załączniku VIII.

[…]

33) »Zanieczyszczenie« oznacza bezpośrednie lub pośrednie wprowadzenie, na skutek działalności człowieka, substancji lub ciepła do powietrza, wody lub ziemi, które mogą być szkodliwe dla zdrowia ludzkiego lub jakości ekosystemów wodnych lub ekosystemów lądowych bezpośrednio zależnych od ekosystemów wodnych, czego rezultatem są szkody materialne, lub które ogranicza lub zakłóca udogodnienia lub prawnie uzasadnione użytkowanie środowiska”.

17 Artykuł 4 ust. 1 lit. a) i b) tej samej dyrektywy stanowi:

„1. Czyniąc operacyjnymi programy działań określone w planach gospodarowania wodami w dorzeczu:

a) dla wód powierzchniowych

(i) państwa członkowskie wdrażają konieczne środki, aby zapobiec pogorszeniu się stanu wszystkich części wód powierzchniowych, z zastrzeżeniem stosowania ust. 6 i 7 i bez naruszenia ust. 8;

(ii) państwa członkowskie chronią, poprawiają i przywracają wszystkie części wód powierzchniowych, z zastrzeżeniem stosowania ppkt (iii) dla sztucznych i silnie zmienionych części wód, mając na celu osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych najpóźniej w ciągu 15 lat od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy, zgodnie z przepisami ustanowionymi w załączniku V, z zastrzeżeniem stosowania przedłużeń czasowych ustalonych zgodnie z ust. 4 i stosowania ust. 5, 6 i 7 oraz bez uszczerbku dla ust. 8;

(iii) państwa członkowskie chronią i poprawiają wszystkie sztuczne i silnie zmienione części wód w celu osiągnięcia dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego wód powierzchniowych najpóźniej w ciągu 15 lat od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy, zgodnie z przepisami ustanowionymi w załączniku V, z zastrzeżeniem stosowania przedłużeń czasowych ustalonych zgodnie z ust. 4 i stosowania ust. 5, 6 i 7 oraz bez uszczerbku dla ust. 8;

(iv) państwa członkowskie wdrażają konieczne środki zgodnie z art. 16 ust. 1 i 8 w celu stopniowego redukowania zanieczyszczenia substancjami priorytetowymi i zaprzestania lub stopniowego eliminowania emisji, zrzutów i strat niebezpiecznych substancji priorytetowych,

bez uszczerbku dla stosownych umów międzynarodowych określonych w art. 1 dla zainteresowanych stron;

b) dla wód podziemnych

(i) państwa członkowskie wdrażają działania konieczne, aby zapobiec lub ograniczyć dopływ zanieczyszczeń do wód podziemnych i zapobiec pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych, z zastrzeżeniem stosowania ust. 6 i 7 i bez uszczerbku dla ust. 8 niniejszego artykułu oraz z zastrzeżeniem stosowania art. 11 ust. 3 lit. j);

(ii) państwa członkowskie chronią, poprawiają i przywracają wszystkie części wód podziemnych, zapewniają równowagę między poborami a zasilaniem wód podziemnych, w celu osiągnięcia dobrego stanu wód podziemnych najpóźniej w ciągu 15 lat od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy, zgodnie z przepisami ustanowionymi w załączniku V, z zastrzeżeniem stosowania przedłużeń czasowych ustalonych zgodnie z ust. 4 i stosowania ust. 5, 6 i 7 bez uszczerbku dla ust. 8 niniejszego artykułu oraz z zastrzeżeniem stosowania art. 11 ust. 3 lit. j);

(iii) państwa członkowskie wdrażają środki konieczne, aby odwrócić każdą znaczącą i ciągłą tendencję wzrostu stężenia każdego zanieczyszczenia wynikającego z wpływu działalności człowieka w celu stopniowej redukcji zanieczyszczenia wód podziemnych.

Środki dla osiągnięcia odwrócenia tendencji są wdrażane zgodnie z ust. 2, 4 i 5 art. 17, uwzględniając stosowne normy wymienione w odpowiednim prawodawstwie wspólnotowym, z zastrzeżeniem stosowania ust. 6 i 7 i bez uszczerbku dla ust. 8”.

18 Artykuł 4 ust. 4 lit. c) dyrektywy 2000/60 stanowi:

„4. Terminy ustalone na mocy ust. 1 mogą być przedłużone dla stopniowego osiągnięcia celów dla części wód, pod warunkiem że nie zachodzi dalsze pogarszanie się stanu zmienionej części wód, gdy wszystkie z następujących warunków są spełnione:

[…]

c) Przedłużenie powinno być ograniczone do maksimum dwóch dalszych uaktualnień planu gospodarowania wodami w dorzeczu, z wyjątkiem przypadków, gdy warunki naturalne uniemożliwiają osiągnięcie celów w tym okresie”.

19 Artykuł 4 ust. 7 lit. a)–d) wspomnianej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„7. Państwa członkowskie nie naruszają niniejszej dyrektywy, gdy:

– nieosiągnięcie dobrego stanu wód podziemnych, dobrego stanu ekologicznego lub, gdzie stosowne, dobrego potencjału ekologicznego lub zapobieganie pogarszaniu się stanu części wód powierzchniowych czy podziemnych jest wynikiem nowych zmian w charakterystyce fizycznej części wód powierzchniowych lub zmian poziomu części wód podziemnych, lub

– niezapobieganie pogorszeniu się ze stanu bardzo dobrego do dobrego danej części wód powierzchniowych jest wynikiem nowych zrównoważonych form działalności gospodarczej człowieka

i spełnione są wszystkie następujące warunki:

a) zostały podjęte wszystkie praktyczne kroki, aby ograniczyć niekorzystny wpływ na stan części wód;

b) przyczyny tych modyfikacji lub zmian są szczegółowo określone i wyjaśnione w planie gospodarowania wodami w dorzeczu wymaganym na mocy art. 13, a cele podlegają ocenie co 6 lat;

c) przyczyny tych modyfikacji lub zmian stanowią nadrzędny interes społeczny lub korzyści dla środowiska i dla społeczeństwa płynące z osiągnięcia celów wymienionych w ust. 1, są przeważone przez wpływ korzyści wynikających z nowych modyfikacji czy zmian na ludzkie zdrowie, utrzymanie ludzkiego bezpieczeństwa lub zrównoważony rozwój; oraz

d) korzystne cele, którym służą te modyfikacje lub zmiany części wód, nie mogą, z przyczyn możliwości technicznych czy nieproporcjonalnych kosztów, być osiągnięte innymi środkami, stanowiącymi znacznie korzystniejszą opcję środowiskową”.

20 Artykuł 13 ust. 7 tej samej dyrektywy stanowi:

„Plany gospodarowania wodami w dorzeczach są poddane przeglądowi i uaktualnione najpóźniej w ciągu 15 lat od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy i następnie co 6 lat”.

21 Artykuł 17 dyrektywy 2000/60, zatytułowany „Strategie zapobiegania i ochrony przed zanieczyszczeniem wód podziemnych”, przewiduje w ust. 1 i 2:

„1. Parlament Europejski i Rada [Unii Europejskiej] przyjmują szczególne środki, aby zapobiegać i chronić wody podziemne przed zanieczyszczeniem. Takie środki zmierzają do osiągnięcia celu, którym jest dobry stan chemiczny wód podziemnych, zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b), i są przyjmowane przez Komisję [Europejską] biorącą pod uwagę przedłożoną w ciągu dwóch lat od wejścia w życie niniejszej dyrektywy propozycję, zgodnie z procedurami ustanowionymi w traktacie.

2. Przy proponowaniu środków Komisja uwzględnia analizę przeprowadzoną zgodnie z art. 5 i załącznikiem II. Takie środki będą zaproponowane wcześniej, jeśli dostępne są dane, i zawierają:

a) kryteria służące ocenie dobrego stanu chemicznego wód podziemnych, zgodnie z ppkt 2.2. załącznika II i ppkt 2.3.2 i 2.4.5 załącznika V;

[…]”.

22 Punkt 2.3 załącznika V do tej dyrektywy dotyczy stanu chemicznego wód podziemnych. Punkt 2.3.1 tego załącznika wspomina „przewodność elektryczną” oraz „stężenia zanieczyszczeń” jako „[p]arametry określania stanu chemicznego” wód podziemnych.

23 Punkt 2.3.2 załącznika V do tej dyrektywy definiuje „dobry stan chemiczny wód podziemnych” jako:

„Definicja dobrego stanu chemicznego wód podziemnych

Elementy	Stan dobry
Ogólne	Skład chemiczny części wód podziemnych jest taki, że stężenia zanieczyszczeń: – jak określono poniżej, nie wykazują efektów zasolenia lub innych oddziaływań – nie przekraczają norm jakości mających zastosowanie na mocy właściwego prawodawstwa wspólnotowego zgodnie z art. 17 – nie są na takim poziomie, że mogłyby prowadzić do nieosiągnięcia przez powiązane z nimi wody powierzchniowe celów środowiskowych, określonych na mocy art. 4, lub do obniżenia jakości chemicznej lub ekologicznej tych części wód lub spowodowania znacznych szkód w ekosystemach lądowych bezpośrednio zależnych od części wód podziemnych.
[…]	[…]”.

24 Punkt 2.4 załącznika V do tej dyrektywy dotyczy monitorowania stanu chemicznego wód podziemnych i przewiduje w szczególności w pkt 2.4.1, że „[s]ieć monitorowania projektowana jest, aby umożliwić otrzymanie spójnego i całościowego obrazu stanu chemicznego wód podziemnych w ramach każdego dorzecza oraz umożliwić wykrycie długoterminowych, antropogenicznych tendencji wzrostu poziomu zanieczyszczeń”.

25 Punkt 2.4.5 załącznika V do tej dyrektywy dotyczy interpretacji i prezentacji stanu chemicznego wód podziemnych. Ma on następujące brzmienie:

„Przy ocenie stanu chemicznego wyniki otrzymane z poszczególnych punktów pomiarowych części wód podziemnych agregowane są dla części wód jako całości. Bez uszczerbku dla odpowiednich dyrektyw, dla stanu dobrego, który ma zostać osiągnięty w danej części wód podziemnych, dla tych parametrów chemicznych, dla których zostały ustanowione środowiskowe normy jakości w prawodawstwie wspólnotowym:

– oblicza się średnią wartość wyników monitorowania w każdym punkcie pomiarowym części wód lub grupy części wód podziemnych; oraz

– te średnie wartości, zgodnie z art. 17, używane są do wykazania zgodności z dobrym stanem chemicznym wód podziemnych.

Z zastrzeżeniem ppkt 2.5, państwa członkowskie przedstawiają mapę stanu chemicznego wód podziemnych, oznaczoną zgodnie z poniższym kodem barwnym:

Stan dobry: barwa zielona

Stan słaby: barwa czerwona

[…]

Mapy te są częścią planu gospodarowania wodami w dorzeczu”.

Prawo niemieckie

26 Paragraf 46 Verwaltungsverfahrensgesetz (ustawy o postępowaniu administracyjnym) z dnia 23 stycznia 2003 r. (BGBl. 2003 I, s. 102), dotyczący skutków uchybień proceduralnych i formalnych, stanowi:

„Stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej, która nie jest nieważna na podstawie § 44, nie można domagać się jedynie ze względu na to, że została ona wydana z naruszeniem przepisów proceduralnych, formalnych lub przepisów określających właściwość miejscową, jeśli oczywiste jest, że naruszenie to nie miało wpływu na rozstrzygnięcie sprawy co do istoty”.

27 Paragraf 4 Umweltrechtsbehelfsgesetz (ustawy o środkach zaskarżenia w sprawach ochrony środowiska) z dnia 7 grudnia 2006 r. (BGBl. 2006 I, s. 2816), w wersji opublikowanej w dniu 23 sierpnia 2017 r. (BGBl. 2017 I, s. 3290), brzmi następująco:

„1) Można żądać uchylenia decyzji w przedmiocie zezwolenia na przedsięwzięcie w rozumieniu § 1 ust. 1 zdanie pierwsze pkt 1–2b, jeśli:

1. nie została przeprowadzona, ani w wymaganym terminie, ani po jego upływie
   a) ocena skutków wywieranych na środowisko naturalne wymagana na podstawie przepisów Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (ustawy o ocenie skutków wywieranych na środowisko naturalne) z dnia 24 lutego 2010 r. (BGBl. 2010 I, s. 94) […] lub
   b) indywidualna wstępna ocena konieczności przeprowadzenia oceny skutków wywieranych na środowisko naturalne wymagana na podstawie przepisów ustawy o ocenie skutków wywieranych na środowisko naturalne

   […]

2. wymagany udział społeczeństwa w rozumieniu § 18 ustawy o ocenie skutków wywieranych na środowisko naturalne lub w rozumieniu § 10 Bundes-Immissionsschutzgesetz (federalnej ustawy o ochronie przed emisjami) nie został zapewniony ani w wymaganym terminie, ani po jego upływie, lub

3. doszło do innego uchybienia proceduralnego, które
   a) nie zostało usunięte,
   b) jest porównywalne do natury i wagi przypadków wskazanych w pkt 1 i 2 c) pozbawiło zainteresowaną społeczność zapewnionej prawem możliwości udziału w procesie decyzyjnym; ów udział w procesie decyzyjnym powinien obejmować dostęp do dokumentów, które muszą być udostępnione do wglądu dla społeczeństwa.

[…]

1a) Do uchybień proceduralnych nieobjętych zakresem ust. 1 stosuje się § 46 ustawy o postępowaniu administracyjnym […]. Jeśli sąd nie jest w stanie ustalić, czy uchybienie proceduralne w rozumieniu zdania pierwszego miało wpływ na decyzję w tym względzie, to przyjmuje się, że miało to miejsce.

[…]

3) Ustępy 1i 2 znajdują zastosowanie do środków prawnych wniesionych przez:

1. osoby w rozumieniu § 61 pkt 1 Verwaltungsgerichtsordnung (ustawy o postępowaniu przed sądami administracyjnymi) z dnia 21 stycznia 1960 r. (BGBl. 1960 I, s. 17, oraz stowarzyszenia w rozumieniu § 61 pkt 2 tej ustawy, oraz

2. stowarzyszenia spełniające wymogi określone w § 3 ust. 1 lub § 2 ust. 2.

Ustęp 1 zdanie pierwsze pkt 3 znajduje zastosowanie do środków prawnych wniesionych przez osoby i stowarzyszenia określone w pkt 1 zdanie pierwsze, z zastrzeżeniem, że o stwierdzenie nieważności decyzji można wnosić jedynie w przypadku, gdy uchybienie proceduralne pozbawiło zainteresowaną stronę przewidzianej prawem możliwości udziału w procesie decyzyjnym.

[…]".

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

28 Decyzją z dnia 27 września 2016 r. (zwaną dalej „sporną decyzją") zarząd rejencji Detmold (zwany dalej „organem udzielającym zezwolenia") zatwierdził na wniosek zarządu budowy dróg kraju związkowego Nadrenia Północna-Westfalia plan budowy odcinka autostrady A 33/drogi federalnej B 61 składającej się z trzech do czterech pasów jazdy na dystansie około 3,7 km.

29 Decyzją tą udzielono inwestorowi także zezwolenia na odprowadzanie wód opadowych z nawierzchni drogi do trzech zbiorników wodnych, względnie do wód podziemnych. W tym względzie decyzja zawierała, zarówno w odniesieniu do odprowadzania wody deszczowej do wód powierzchniowych, jak i do ich infiltracji do wód podziemnych, szereg dodatkowych postanowień mających na celu zapewnienie ochrony wód.

30 W okresie od 30 sierpnia do 29 września 2010 r. dokumentacja dotycząca rozpatrywanego przedsięwzięcia była publicznie dostępna. O ile dokumenty dotyczące ruchu, ochrony gatunków i fauny zostały wymienione w ogłoszeniu o tym udostępnieniu, o tyle nie było tak w przypadku dokumentów dotyczących ochrony przed hałasem i odprowadzania wody deszczowej, co wzbudziło pewne zastrzeżenia ze strony opinii publicznej.

31 Uwzględniwszy wyniki procedury konsultacyjnej, inwestor wprowadził różne zmiany w planie, dotyczące przede wszystkim odprowadzania wody deszczowej. Ponadto sporządził on „stronę tytułową" wymieniającą dokumenty udostępnione publicznie. W toku dalszych konsultacji prowadzonych od 19 maja do 18 czerwca 2014 r. wniesione zostały dalsze zastrzeżenia społeczne.

32 W następstwie wydania zezwolenia na przedsięwzięcie skarżący w postępowaniu głównym, mający zostać wywłaszczeni lub posiadający w obrębie terenu, na którym realizowano przedsięwzięcie, studnie domowe będące ich indywidualnym zaopatrzeniem w wodę pitną, wnieśli do sądu odsyłającego – Bundesverwaltungsgericht (federalnego sądu administracyjnego, Niemcy) – skargę na sporną decyzję. W ramach rzeczonej skargi sąd ten jest zobowiązany do przeprowadzenia pełnego badania zgodności z prawem tej decyzji.

33 W tym względzie Bundesverwaltungsgericht zaznacza, że przed zatwierdzeniem planu budowy jednolite części wód nie były przedmiotem żadnej udokumentowanej kontroli dotyczącej ich ochrony.

34 Prawdą jest, że organ udzielający zezwolenia potwierdził, iż w toku procedury udzielenia zezwolenia przeprowadzono kontrolę jednolitych części wód, których sprawa dotyczy. Jednak dopiero w trakcie postępowania sądowego organ ten przedstawił ekspertyzę techniczną dotyczącą odprowadzania wody, łącznie 48 stron, opisującą jednolite części wód i wpływ rozpatrywanego przedsięwzięcia na ich

elementy jakościowe (zwaną dalej „ekspertyzą techniczną dotyczącą odprowadzania wody"). Dlatego też sąd odsyłający uważa, że społeczeństwo nie zostało wystarczająco poinformowane o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko w toku procedury udzielenia zezwolenia, która w związku z tym jest dotknięta uchybieniem proceduralnym.

35 Tymczasem zdaniem Bundesverwaltungsgericht w niniejszej sprawie to uchybienie proceduralne nie może prowadzić do uchylenia spornej decyzji, ponieważ nie miało ono wpływu na jej istotę. W niniejszym przypadku zgodnie ze znajdującym zastosowanie prawem niemieckim na tego rodzaju uchybienie proceduralne może powoływać się skarżący będący osobą fizyczną, a uchybienie takie może być podstawą uchylenia decyzji o zatwierdzeniu planu budowy wyłącznie w przypadku, gdy ów skarżący został faktycznie pozbawiony możliwości udziału w procesie decyzyjnym.

36 W dalszej kolejności sąd odsyłający rozważa, czy dokonanie kontroli odnoszącej się do wydania zakazu pogarszania wskutek realizacji określonego przedsięwzięcia stanu wód, których dotyczy przedsięwzięcie, jest dopuszczalne dopiero po wydaniu decyzji o zezwoleniu. Sąd ten jest zdania, że dyrektywa 2000/60 może wymagać, aby kontrola ta była przeprowadzana przed tym faktem w ramach przejrzystej procedury administracyjnej. Oznacza to, że podjęcie niezbędnych kroków i sporządzenie wymaganej dokumentacji należy nie do sądów w ramach postępowania zorganizowanego w oparciu o zasadę kontradyktoryjności, ale do właściwych organów administracyjnych.

37 Gdyby przyjąć taką interpretację dyrektywy 2000/60, sąd odsyłający uważa, że należy do niego rozstrzygnięcie, czy w zawisłej przed nim sprawie należy wznowić postępowanie administracyjne w celu przeprowadzenia ponownej konsultacji społecznej.

38 W tych ramach konieczne byłoby udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy dokumenty udostępnione publicznie na podstawie art. 6 dyrektywy 2011/92 powinny każdorazowo zawierać sprawozdanie dotyczące przestrzegania przepisów dotyczących jakości wody. Bundesverwaltungsgericht jest zdania, że w sytuacji gdy inwestor dokonuje kontroli przesłanek określonych w dyrektywie 2000/60, sprawozdanie, które przedkłada organowi udzielającemu zezwolenia, należy uznać za jedno z „głównych sprawozdań" w rozumieniu art. 6 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2011/92, a zatem powinno być ono dostępne na etapie konsultacji publicznych.

39 Niemniej jednak zgodnie z orzecznictwem Bundesverwaltungsgericht ponowny udział społeczeństwa nie zawsze jest konieczny. W niniejszym przypadku bowiem ekspertyza techniczna dotycząca odprowadzania wody została sporządzona dopiero po ogłoszeniu wyroku z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), a zatem po zakończeniu etapu konsultacji społecznych. W takim szczególnym przypadku ponowny udział społeczeństwa mógłby zostać pominięty, jeżeli rozmaite dokumenty dostępne publicznie przed wydaniem zezwolenia na dane przedsięwzięcie spełniałyby dwa warunki. Po pierwsze, dokumenty te powinny co do zasady zawierać te same informacje co sprawozdanie, które bada w świetle kryteriów przewidzianych w dyrektywie 2000/60 wpływ przedsięwzięcia na wodę. Po drugie, konieczne jest, aby dostępne dokumenty, tak jak i wspomniane sprawozdanie, prowadziły do takich samych wniosków.

40 Ponadto sąd odsyłający uważa, że obowiązek zapobiegania pogarszaniu się stanu jednolitej części wód dotyczy jednocześnie wód powierzchniowych i podziemnych oraz że względy wynikające z wyroku z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), w odniesieniu do wód powierzchniowych można w znacznym stopniu odnieść do wód podziemnych. Jednakże w celu określenia, czy jednolitej części wód podziemnych dotyczy pogorszenie stanu chemicznego, dyrektywa 2000/60 wprowadza jedynie rozróżnienie pomiędzy „stanem dobrym" a „stanem słabym". Ponadto zgodnie z pkt 2.4.5 załącznika V do tej dyrektywy stwierdzone lokalnie pogorszenie stanu wód można uwzględnić tylko wtedy, gdy dotyczy ono jednolitej części wody jako całości.

41 Mając na uwadze względy wynikające z wyroku z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), sąd odsyłający uważa, że mamy do czynienia z pogorszeniem się stanu chemicznego jednolitej części wód podziemnych w dwóch przypadkach: po pierwsze, w przypadku gdy przynajmniej jeden z elementów jakościowych, o których mowa w załączniku V do dyrektywy 2000/60, nie spełnia z powodu przedsięwzięcia jednego z mających zastosowanie parametrów, a po drugie, w przypadku gdy stężenie zanieczyszczeń przekraczających już obowiązującą wartość dopuszczalną ulega podwyższeniu.

42 Co się tyczy obowiązujących wartości dopuszczalnych, Bundesverwaltungsgericht uważa, że należy odwołać się do dyrektywy 2006/118, ale że w niniejszym przypadku nie można stwierdzić żadnego pogorszenia jednolitej części wód podziemnych.

43 Wreszcie sąd odsyłający uważa, że obowiązek zapobiegania pogorszeniu stanu i poprawy stanu jednolitej części wód, o którym mowa w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/60, nie oznacza, że wszyscy członkowie społeczności, której dotyczy przedsięwzięcie i którzy powołują się na naruszenie ich praw, są uprawnieni do zaskarżenia decyzji naruszającej te obowiązki. Zgodnie bowiem z mającym zastosowanie prawem niemieckim skarga indywidualnego skarżącego jest dopuszczalna jedynie wówczas, gdy skarżący powołuje się na naruszenie przepisów, których celem jest przynajmniej w części ochrona jego własnych praw.

44 Organy władzy publicznej powinny przestrzegać zarówno obowiązku zapobiegania pogarszaniu się stanu jednolitej części wód, jak i obowiązku poprawy jej stanu. Jednakże w prawie niemieckim obowiązki te nie przyznają żadnych praw podmiotowych jednostkom, których może dotyczyć wpływ danego przedsięwzięcia na wodę. Ustanawiają one cele gospodarki wodnej i służą wyłącznie interesowi publicznemu.

45 W tym względzie z wyroków: z dnia 15 października 2015 r., Komisja/Niemcy (C-137/14, EU:C:2015:683), z dnia 8 listopada 2016 r., Lesoochranárske zoskupenie VLK (C-243/15, EU:C:2016:838), i z dnia 20 grudnia 2017 r., Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation (C-664/15, EU:C:2017:987), wynika, że wystarczy, by stowarzyszenia ochrony środowiska dysponowały możliwością poddania kontroli, czy przestrzegane są przepisy Unii w dziedzinie środowiska, które służą interesowi publicznemu. Takie ujęcie prawa do wniesienia skargi odpowiada ujęciu z art. 11 ust. 1 dyrektywy 2011/92 i art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus.

46 Niemniej jednak z motywów 24 i 37 oraz z art. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60 wynika, że dyrektywa ta chroni wodę nie tylko jako składnik ekosystemu, lecz również dla celów zaopatrzenia ludności w wodę pitną. W związku z tym należy uznać, że obowiązki, które dyrektywa ta ustanawia, przyczyniają się do ochrony zdrowia ludzkiego. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału (wyroki: z dnia 25 lipca 2008 r., Janecek, C-237/07, EU:C:2008:447; z dnia 8 listopada 2016 r., Lesoochranárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838; z dnia 20 grudnia 2017 r., Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation, C-664/15, EU:C:2017:987) osoby, których zdrowie jest zagrożone z powodu naruszenia bezwzględnie obowiązujących przepisów dyrektywy, powinny mieć możliwość powołania się na nie przed właściwym sądem krajowym.

47 W świetle tych rozważań nie jest wykluczone, że skarżący w postępowaniu głównym posiadający domową studnię znajdującą się w zasięgu oddziaływania rozpatrywanego przedsięwzięcia mogą powoływać się na naruszenie zakazu pogarszania stanu i obowiązku poprawy stanu jednolitej części wód, o których mowa w dyrektywie 2000/60, jeżeli ich zdrowie może być zagrożone z powodu nieprzestrzegania tych obowiązków.

48 W tych okolicznościach Bundesverwaltungsgericht (federalny sąd administracyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 11 ust. 1 lit. b) dyrektywy [2011/92] należy interpretować w ten sposób, że zgodny z nim jest przepis prawa krajowego, który przewiduje, iż skarżący, inny niż uznane stowarzyszenie ochrony środowiska, może żądać uchylenia decyzji z powodu uchybienia proceduralnego tylko wtedy, gdy uchybienie to pozbawiło go przewidzianego prawem udziału w procesie decyzyjnym?

2) a) Czy art. 4 ust. 1 lit. a) ppkt (i)–(iii) dyrektywy [2000/60] należy interpretować w ten sposób, że zawiera on nie tylko materialnoprawne przesłanki oceny, ale także wymagania dotyczące administracyjnego postępowania o wydanie zezwolenia?
b) W razie udzielenia na pytanie a) odpowiedzi twierdzącej, czy udział społeczeństwa zgodnie z art. 6 dyrektywy [2011/92] musi się koniecznie odnosić do dokumentów służących ocenie w świetle prawa wodnego w powyższym znaczeniu, czy też dopuszczalne jest zróżnicowanie w zależności od czasu sporządzenia dokumentu i jego złożoności?

3) Czy pojęcie pogorszenia się stanu jednolitej części wód podziemnych, o którym mowa w art. 4 ust. 1 lit. b) ppkt (i) [dyrektywy 2000/60], należy interpretować w ten sposób, że pogorszenie stanu chemicznego części wód podziemnych występuje wtedy, gdy w wyniku realizacji przedsięwzięcia zostanie przekroczona co najmniej jedna środowiskowa norma jakości dla danego parametru, i że niezależnie od tego, w sytuacji gdy wartość graniczna dla danej substancji zanieczyszczającej była już przekroczona, każdy dalszy (wymierny) wzrost stężenia stanowi pogorszenie?

4) a) Czy art. 4 [dyrektywy 2000/60] – biorąc pod uwagę jego moc wiążącą (art. 288 TFUE) i gwarancję skutecznej ochrony sądowej (art. 19 TUE) – należy interpretować w ten sposób, że wszyscy członkowie zainteresowanej społeczności, której dotyczy przedsięwzięcie, którzy twierdzą, że zatwierdzenie przedsięwzięcia naruszyło ich prawa, są również uprawnieni do zaskarżenia przed sądem naruszeń zakazu pogarszania i nakazu poprawy stanu wód?
b) W razie udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie a): Czy art. 4 [dyrektywy 2000/60] – biorąc pod uwagę jego cele – należy interpretować w ten sposób, że skarżący, którzy dla celów prywatnego zaopatrzenia w wodę utrzymują domowe studnie w bliskim sąsiedztwie planowanej trasy drogowej, mają w każdym razie prawo do zaskarżenia przed sądem naruszeń zakazu pogarszania i nakazu poprawy stanu wód?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

49 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy art. 11 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/92 należy interpretować w ten sposób, że pozwala on państwom członkowskim na ustanowienie, iż żądanie uchylenia decyzji zezwalającej na inwestycję dotyczącą przedsięwzięcia ze względu na uchybienie proceduralne jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy dane uchybienie pozbawiło skarżącego przysługującego mu prawa do udziału w procesie decyzyjnym w sprawach dotyczących środowiska, zagwarantowanego w art. 6 tej dyrektywy.

50 Z postanowienia odsyłającego wynika, że rozpatrywane przedsięwzięcie, czyli budowa odcinka autostrady, zostało poddane przed wydaniem zezwolenia na tę inwestycję ocenie oddziaływania na środowisko. W szczególności przedsięwzięcie to mogło mieć wpływ na stan jednolitej części wód powierzchniowych i podziemnych znajdujących się w obrębie projektu, zwłaszcza ze względu na odprowadzanie wód deszczowych. Niemniej jednak przed wydaniem spornej decyzji nie udzielono publicznego dostępu do dokumentacji dotyczącej oddziaływania przedsięwzięcia na wody

i przestrzegania obowiązków wynikających w szczególności z art. 4 dyrektywy 2000/60. Zdaniem sądu krajowego zezwolenie na przedmiotowe przedsięwzięcie jest w konsekwencji obarczone uchybieniem proceduralnym.

51 Z postanowienia odsyłającego wynika również, że w ramach procedury udzielania zezwolenia na przedmiotowe przedsięwzięcie została przeprowadzona kontrola jednolitych części wód, których sprawa dotyczy, kontrola ta nie została jednak udokumentowana. Ekspertyza techniczna dotycząca odprowadzania wody, która zawiera wskazówki dotyczące kontroli realizacji obowiązków wynikających z art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/60, została przeprowadzona dopiero po wydaniu zezwolenia na przedsięwzięcia.

52 Ponadto sąd odsyłający podkreśla, że rozpatrywane przedsięwzięcie realizuje obowiązek zapobiegania pogarszaniu się stanu jednolitej części wód, o którym mowa w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/60. Ze względu na minimalny wzrost poziomu chlorków, który pozostanie poniżej obowiązujących wartości granicznych, jest mało prawdopodobne, aby projekt doprowadził do jakiegokolwiek pogorszenia jakości wód. W konsekwencji oczywiste jest, że uchybienie proceduralne, na które powołują się skarżący w postępowaniu głównym, nie miało wpływu na istotę spornej decyzji.

53 W oparciu o tę ostatnią przesłankę należy udzielić odpowiedzi na pierwsze pytanie skierowane do Trybunału.

54 Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 11 ust. 1 dyrektywy 2011/92 państwa członkowskie zapewniają, by zgodnie z odnośnym krajowym systemem prawnym członkowie „zainteresowanej społeczności" mający wystarczający interes albo podnoszący naruszenie prawa, gdy administracyjne procedury prawne państwa członkowskiego wymagają tego jako warunku koniecznego, mieli dostęp do procedury odwoławczej, by zakwestionować materialną lub proceduralną legalność decyzji, działań lub zaniechań wchodzących w zakres przepisów tej dyrektywy.

55 Dopuszczalność środka prawnego może być zatem uzależniona od istnienia „wystarczającego interesu prawnego" lub istnienia „naruszenia prawa", w zależności od tego, którą z tych dwóch przesłanek przewiduje ustawodawstwo krajowe (zob. podobnie wyrok z dnia 16 kwietnia 2015 r., Gruber, C-570/13, EU:C:2015:231, pkt 33).

56 Artykuł 11 ust. 3 dyrektywy 2011/92 przewiduje, że państwa członkowskie ustalają, co stanowi wystarczający interes prawny lub naruszenie prawa, zgodnie z celem udzielenia zainteresowanej społeczności szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

57 W tym względzie Trybunał orzekł, że dopuszczalne jest, żeby prawodawca krajowy ograniczał prawa – których naruszenie może być podnoszone przez jednostkę w ramach skargi do sądu na jedną z decyzji, jedno z działań lub jedno z zaniechań, o których mowa w art. 10a dyrektywy Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz.U. 1985, L 175, s. 40), obecnie art. 11 dyrektywy 2011/92 – tylko do praw podmiotowych, to znaczy tylko do praw indywidualnych, które można zgodnie z prawem krajowym uznać za publiczne prawa podmiotowe (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 maja 2011 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen, C-115/09, EU:C:2011:289, pkt 45, z dnia 16 kwietnia 2015, Gruber, C-570/13, EU:C:2015:231, pkt 40; z dnia 15 października 2015 r., Komisja/Niemcy, C-137/14, EU:C:2015:683, pkt 33).

58 Trybunał orzekł jednocześnie, że jeśli uchybienie proceduralne nie prowadzi do skutków mogących mieć wpływ na treść zaskarżonej decyzji, nie można uznać, iż narusza ono prawa osoby, która na to uchybienie się powołuje (wyrok z dnia 7 listopada 2013 r., Gemeinde Altrip i in., C-72/12, EU:C:2013:712, pkt 49).

59 W związku z tym, biorąc pod uwagę fakt, że art. 11 dyrektywy 2011/92 pozostawia państwom członkowskim znaczny zakres swobody przy określaniu, co stanowi naruszenie prawa w rozumieniu art. 11 ust. 1 lit. b), prawo krajowe może nie uznać takiego naruszenia, jeżeli wykazano, że w świetle okoliczności danej sprawy można przyjąć, iż zaskarżona decyzja nie byłaby inna bez podnoszonego uchybienia proceduralnego (zob. podobnie wyrok z dnia 7 listopada 2013 r., Gemeinde Altrip i in., C-72/12, EU:C:2013:712, pkt 50, 51).

60 W związku z tym przepisy krajowe, które uzależniają dopuszczalność skarg wnoszonych przez jednostki od tego, czy podnoszą one naruszenie prawa, umożliwiając jednocześnie jednostkom powołanie się na uchybienie proceduralne mające wpływ na udział społeczeństwa w procesie decyzyjnym, nawet jeśli uchybienie to nie miało wpływu na treść spornej decyzji, może być podstawą do wniesienia środka odwoławczego również w przypadkach, w których nie wymaga tego art. 11 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/92.

61 Prawodawca krajowy może zatem uzależnić dopuszczalność skargi o uchylenie decyzji udzielającej zezwolenia na przedsięwzięcie z powodu uchybienia proceduralnego, w sytuacji gdy uchybienie to nie mogło zmienić treści tej decyzji, od warunku, że faktycznie pozbawiło ono skarżących ich prawa do udziału w procesie decyzyjnym.

62 W każdym razie należy również wskazać, że jak podkreślono w pkt 90 tiret drugie niniejszego wyroku, w przypadku braku w aktach udostępnionych społeczeństwu danych niezbędnych do oceny skutków przedsięwzięcia dla wód społeczeństwo nie jest w stanie skutecznie uczestniczyć w procesie decyzyjnym.

63 W świetle wszystkich powyższych rozważań na pierwsze pytanie należy odpowiedzieć, że art. 11 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/92 należy interpretować w ten sposób, że pozwala on, by państwa członkowskie przewidziały, że jeżeli uchybienie proceduralne, które obciąża decyzję o zezwoleniu na przedsięwzięcie, nie może zmienić jej treści, żądanie uchylenia tej decyzji jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy rozpatrywana nieprawidłowość pozbawiła skarżącego przysługującego mu prawa do udziału w procesie decyzyjnym w sprawach dotyczących środowiska, zagwarantowanego w art. 6 tej dyrektywy.

W przedmiocie pytania drugiego

64 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2000/60 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by kontrola realizacji obowiązków, które przepis ten przewiduje, mogła zostać przeprowadzona dopiero po wydaniu zezwolenia na przedsięwzięcia.

65 W zależności od okoliczności sąd odsyłający dąży również do ustalenia, czy art. 6 dyrektywy 2011/92 należy interpretować w ten sposób, że informacje, które należy udostępnić społeczeństwu w toku procedury udzielenia zezwolenia na przedsięwzięcie, powinny zawsze obejmować dokumenty zawierające analizę tego przedsięwzięcia pod względem obowiązków ustanowionych w dyrektywie 2000/60.

66 Co się tyczy pierwszej części pytania drugiego, należy zauważyć na wstępie, że pytania sądu odsyłającego dotyczą nie tylko obowiązków przewidzianych w art. 4 ust. 1 lit. a) tej dyrektywy w odniesieniu do wód powierzchniowych, lecz również obowiązków przewidzianych w art. 4 ust. 1 lit. b) w odniesieniu do wód podziemnych.

67 Zgodnie z art. 1 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 2000/60 jej
celem jest ustalenie ram dla ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych, które zapobiegają dalszemu pogarszaniu, chronią i poprawiają stan ekosystemów wodnych oraz bezpośrednio uzależnionych od nich ekosystemów lądowych.

68 W tym względzie należy przypomnieć, że art. 4 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2000/60 ustanawia dwa różne, choć nierozerwalnie ze sobą związane cele. Z jednej strony zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. a) ppkt (i) państwa członkowskie wdrażają konieczne środki, aby zapobiec pogorszeniu się stanu wszystkich części wód powierzchniowych (obowiązek zapobiegania pogorszeniu). Z drugiej strony zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. a) ppkt (ii) i (iii) państwa członkowskie chronią, poprawiają i przywracają wszystkie części wód powierzchniowych w celu osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych najpóźniej do roku 2015 (obowiązek poprawy) (wyrok z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 39).

69 Artykuł 4 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2000/60 ustanawia w odniesieniu do wód podziemnych obowiązki w znacznym stopniu identyczne z obowiązkami przewidzianymi w odniesieniu do wód powierzchniowych. Z jednej strony zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b) ppkt (i) państwa członkowskie wdrażają konieczne środki, aby zapobiec pogorszeniu się stanu wszystkich części wód powierzchniowych (obowiązek zapobiegania pogorszeniu). Z drugiej strony zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b) ppkt (ii) państwa członkowskie chronią, poprawiają i przywracają wszystkie części wód powierzchniowych w celu osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych najpóźniej do roku 2015 (obowiązek poprawy).

70 W konsekwencji, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 56 opinii, cele dyrektywy 2000/60 w odniesieniu do wód powierzchniowych i podziemnych są podobne.

71 W tym względzie należy przypomnieć, że cel dyrektywy 2000/60 polega na osiągnięciu w drodze skoordynowanego działania „dobrego stanu" wszystkich wód powierzchniowych w Unii Europejskiej do roku 2015. Zarówno obowiązek poprawy, jak i obowiązek zapobiegania pogorszeniu stanu jednolitej części wód służą realizacji celów jakościowych (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 37, 38, 41).

72 Ponadto z brzmienia, systematyki i celu art. 4 dyrektywy 2000/60 wynika, że na wzór obowiązków przewidzianych w art. 4 ust. 1 lit. a) w odniesieniu do wód powierzchniowych – które jak orzekł Trybunał w wyroku z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 43), mają charakter wiążący – obowiązki przewidziane w art. 4 ust. 1 lit. b) w stosunku do wód podziemnych mają również taki charakter.

73 Wynika stąd, że art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/60 nie ogranicza się do programowego sformułowania zwyczajnych celów planów gospodarowania, lecz wywiera wiążące skutki na każdym etapie procedury ustanowionej w tej dyrektywie, gdy tylko zostanie ustalony stan ekologiczny jednolitej części wód, której dotyczy przedsięwzięcie.

74 Artykuł 4 dyrektywy 2000/60 zawiera nie tylko obowiązki planowania długoterminowego przewidziane w planach gospodarowania i programach środków działania, lecz dotyczy również konkretnych przedsięwzięć, do których stosuje się również zakaz pogarszania stanu jednolitej części wód. Dane państwo członkowskie jest w konsekwencji zobowiązane odmówić wydania zezwolenia na przedsięwzięcie, w przypadku gdy może ono pogorszyć stan jednolitej części wód, której dotyczy, lub gdy może przeszkodzić w uzyskaniu „dobrego stanu" jednolitej części wód powierzchniowych lub podziemnych, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych również w tym art. 4 (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 47, 48, 50).

75 Dokładniej mówiąc, jak orzekł Trybunał, jeżeli przedsięwzięcie może wywrzeć negatywne skutki dla wód, może być ono przedmiotem zezwolenia jedynie wówczas, gdy spełnione są warunki określone w art. 4 ust. 7 lit. a)–d) tej dyrektywy. Na organach krajowych właściwych w zakresie udzielenia zezwolenia na przedsięwzięcie spoczywa bowiem obowiązek kontroli przed wydaniem takiego zezwolenia, czy te warunki zostały spełnione, bez uszczerbku dla ewentualnej kontroli sądowej (zob. podobnie wyrok z dnia 1 czerwca 2017 r., Folk, C-529/15, EU:C:2017:419, pkt 36, 39).

76 Z powyższego wynika zatem, że w toku procedury udzielenia zezwolenia na przedsięwzięcie, a zatem przed podjęciem decyzji, właściwe organy są zobowiązane na podstawie art. 4 dyrektywy 2000/60 do przeprowadzenia kontroli, czy przedsięwzięcie to może mieć negatywne oddziaływanie na wody, które byłoby sprzeczne z obowiązkiem zapobiegania pogorszeniu i poprawy stanu jednolitej części wód powierzchniowych i podziemnych. Przepis ten stoi w konsekwencji na przeszkodzie temu, aby rzeczona kontrola była przeprowadzana dopiero po podjęciu decyzji.

77 Co się tyczy drugiej części pytania drugiego, dotyczącej informacji, które należy udostępnić społeczeństwu przed wydaniem zezwolenia na realizację przedsięwzięcia, należy przypomnieć, że art. 2 ust. 1 dyrektywy 2011/92 wymaga, by przedsięwzięcia, które mogą mieć znaczące oddziaływanie na środowisko, w rozumieniu art. 4 tej dyrektywy w związku z jej załącznikami I lub II, podlegały ocenie oddziaływania na środowisko przed udzieleniem zezwolenia (wyrok z dnia 28 lutego 2018 r., Comune di Castelbellino, C-117/17, EU:C:2018:129, pkt 24).

78 Wstępny charakter takiej oceny jest uzasadniony potrzebą, aby w procesie podejmowania decyzji właściwe organy we wszystkich procesach planowania technicznego i podejmowania decyzji uwzględniły w możliwie najwcześniejszej fazie skutki dla środowiska, w celu raczej zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń i zagrożeń u źródła niż późniejszego przeciwdziałania ich skutkom (wyrok z dnia 28 lutego 2018 r., Comune di Castelbellino, C-117/17, EU:C:2018:129, pkt 25).

79 Artykuł 3 dyrektywy 2011/92 wymienia czynniki, które należy uwzględnić przy ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Zgodnie z art. 3 lit. b) konieczne jest określenie, opisanie i ocenienie we właściwy sposób bezpośredniego i pośredniego oddziaływania każdego indywidualnego przedsięwzięcia na glebę, wody, powietrze, klimat i krajobraz.

80 Pośród informacji, które winien w każdym razie dostarczyć organowi wydającemu decyzję inwestor, figurują zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. b) i c) dyrektywy 2011/92: opis środków przewidzianych w celu uniknięcia, zmniejszenia i, jeżeli to możliwe, naprawienia poważnych niekorzystnych skutków oraz dane wymagane do rozpoznania i oszacowania głównych skutków, które może spowodować w środowisku to przedsięwzięcie.

81 W związku z tym w świetle art. 3 lit. b) dyrektywy 2011/92, a także ze względu na obowiązkowy charakter kontroli, którą należy przeprowadzić zgodnie z dyrektywą 2000/60, przypomniany w pkt 74–76 niniejszego wyroku, oraz ze względu na znaczenie, jakie ta ostatnia dyrektywa przypisuje ochronie wód, należy stwierdzić, że informacje w rozumieniu w art. 5 ust. 3 lit. b) i c) dyrektywy 2011/92 powinny zawierać dane niezbędne do dokonania oceny wpływu przedsięwzięcia na stan jednolitej części wód, której ono dotyczy, w świetle kryteriów i obowiązków przewidzianych w szczególności w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/60.

82 Ponadto z art. 5 ust. 1 dyrektywy 2011/92 wynika, że państwa członkowskie powinny przyjąć środki niezbędne do zapewnienia, by inwestor dostarczył w odpowiedniej formie informacje wyszczególnione w załączniku IV do tej dyrektywy w zakresie, w jakim informacje te mają znaczenie dla oceny skutków danego przedsięwzięcia, oraz w granicach tego, czego można rozsądnie wymagać od podmiotu gospodarczego. Informacje te zawierają zgodnie z pkt 4 tego załącznika opis bezpośrednich i pośrednich, wtórnych, kumulatywnych, krótko-, średnio- i długookresowych, stałych i czasowych, pozytywnych i negatywnych skutków przedsięwzięcia, które wynikają w szczególności z wykorzystywania zasobów naturalnych i emisji zanieczyszczeń.

83 Wszystkie uzyskane w ten sposób informacje powinny zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 2011/92 zostać udostępnione zainteresowanej społeczności w odpowiednich ramach czasowych.

84 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że zgodnie z dyrektywą 2011/92, a w szczególności jej art. 3, 5 i 6, informacje udostępnione społeczeństwu do celów konsultacji przed wydaniem zezwolenia na przedsięwzięcie powinny zawierać dane niezbędne do oceny jego oddziaływania na wody w świetle kryteriów i obowiązków przewidzianych w szczególności w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/60.

85 Ponadto, o ile z art. 5 i 6 dyrektywy 2011/92 nie można wywieść, że dane umożliwiające ocenę wpływu przedsięwzięcia na wodę muszą koniecznie znajdować się w jednym dokumencie, takim jak sprawozdanie lub ekspertyza techniczna, o tyle zainteresowana społeczność powinna – jak wymaga tego art. 6 ust. 4 i 6 tej dyrektywy – mieć rzeczywistą możliwość udziału w procesie decyzyjnym i prawidłowego przygotowania się do tego.

86 W związku z tym istotne jest, aby dokumentacja udostępniona społeczeństwu umożliwiała mu uzyskanie dokładnego obrazu oddziaływania danego przedsięwzięcia na stan jednolitej części wód, której przedsięwzięcie dotyczy, tak aby jego członkowie byli w stanie sprawdzić realizację obowiązków wynikających zwłaszcza z art. 4 dyrektywy 2000/60. W szczególności przedstawione dane powinny wskazywać, czy w świetle kryteriów ustanowionych w tej dyrektywie dane przedsięwzięcie może doprowadzić do pogorszenia stanu jednolitej części wód.

87 W każdym razie niekompletna dokumentacja lub dane rozproszone w wielu dokumentach w sposób pozbawiony spójności nie pozwalają zainteresowanej społeczności na skuteczne uczestnictwo w procesie podejmowania decyzji, a zatem nie spełniają wymogów wynikających z art. 6 dyrektywy 2011/92.

88 Ponadto zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. e) tej dyrektywy na inwestorze spoczywa obowiązek sporządzenia „podsumowania w języku nietechnicznym" informacji, o których mowa w ust. 3 lit. a)–d), w tym danych niezbędnych do rozpoznania i oszacowania głównych skutków, które mogą być spowodowane w środowisku przez to przedsięwzięcie. Zgodnie z art. 6 ust. 3 lit. a) wspomnianej dyrektywy podsumowanie to należy również udostępnić społeczności.

89 W niniejszej sprawie do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy dokumentacja, do której społeczeństwo miało dostęp przed wydaniem zezwolenia na rozpatrywane przedsięwzięcie, spełnia wszystkie wymogi wynikające z art. 6 ust. 3 dyrektywy 2011/92 w związku z art. 5 ust. 1 i 3 tej dyrektywy, takie jak sprecyzowane w niniejszym wyroku.

90 W świetle powyższych uwag na pytanie drugie należy odpowiedzieć w następujący sposób:

– art. 4 dyrektywy 2000/60 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się temu, by przeprowadzana przez właściwy organ kontrola przestrzegania przewidzianych w nim obowiązków, wśród których znajduje się zapobieganie pogorszeniu się stanu jednolitej części wód, zarówno powierzchniowych, jak i podziemnych, których dotyczy przedsięwzięcie, mogła mieć miejsce dopiero po udzieleniu zezwolenia na nie, oraz

– art. 6 dyrektywy 2011/92 należy interpretować w ten sposób, że informacje udostępnione społeczeństwu w toku procedury udzielenia zezwolenia na przedsięwzięcie powinny zawierać dane niezbędne do oceny jego oddziaływania na wody w świetle kryteriów i obowiązków przewidzianych w szczególności w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/60.

W przedmiocie pytania trzeciego

91 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 lit. b) ppkt (i) dyrektywy 2000/60 należy interpretować w ten sposób, że przekroczenie co najmniej jednej środowiskowej normy jakości dla danego parametru należy traktować jako pogorszenie stanu chemicznego jednolitej

części wód podziemnych spowodowane przedsięwzięciem. Sąd ten zamierza również ustalić, czy przewidywalny wzrost stężenia zanieczyszczenia należy uznać za takie pogorszenie stanu, gdy ustalony dla niego próg jest już przekroczony.

92 Należy przypomnieć, że w wyroku z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 70), Trybunał orzekł, że pojęcie „pogorszenia stanu" jednolitej części wód powierzchniowych, o którym mowa w art. 4 ust. 1 lit. a) ppkt (i) dyrektywy 2000/60, należy interpretować w ten sposób, że pogorszenie zachodzi od momentu, gdy przynajmniej jeden z elementów jakości w rozumieniu załącznika V do dyrektywy ulega obniżeniu o jedną klasę, nawet jeżeli to pogorszenie nie wyraża się w ogólnej zmianie zaklasyfikowania danej jednolitej części wód. Niemniej jednak, jeśli dany element jakości znajduje się już w najniższej klasie, każde pogorszenie tego elementu stanowi „pogorszenie stanu" jednolitej części wód powierzchniowych w rozumieniu tego przepisu.

93 Jak wskazał rzecznik generalny w pkt 55 opinii, faktem jest, że inaczej niż w przypadku jednolitej części wód powierzchniowych – w odniesieniu do których dyrektywa 2000/60 przewiduje pięciostopniową skalę klas stanu ekologicznego – w przypadku wód podziemnych dyrektywa to wprowadza jedynie rozróżnienie na „stan dobry" i „stan słaby" w odniesieniu do ilościowego i chemicznego stanu wód. Z art. 2 pkt 25 i 28 tej dyrektywy wynika, że klasyfikacji tej dokonuje się za pomocą tabel zawartych w pkt 2.1.2 i 2.3.2 załącznika V do niej.

94 Należy jednak zauważyć, że pomimo tych różnic w sposobie określania stanu jednolitej części wód w zależności od tego, czy chodzi o wodę powierzchniową, czy podziemną, zakres pojęcia „pogorszenia stanu" wód określają te same zasady, niezależnie od rodzaju danej wody.

95 W pkt 68–72 niniejszego wyroku wskazano bowiem, że cele dyrektywy 2000/60, zarówno w odniesieniu do wód powierzchniowych, jak i wód podziemnych, a także obowiązki wynikające z art. 4 ust. 1 tej dyrektywy dla tych typów wód są w znacznej części identyczne.

96 Tyczy się to w szczególności obowiązku zapobiegania pogarszaniu się stanu jednolitej części wód przewidzianego w art. 4 ust. 1 lit. a) ppkt (i) tej dyrektywy w stosunku do wód powierzchniowych oraz w art. 4 ust. 1 lit. b) ppkt (i) w odniesieniu do wód podziemnych. Oba przywołane przepisy nie zawierają odesłania do klasyfikacji przewidzianej dla tych typów wód w załączniku V do tej dyrektywy, w związku z czym pojęcie „pogorszenia stanu" wód jest pojęciem o zakresie ogólnym (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 61).

97 Ponadto Trybunał orzekł, że gdyby klasy przewidziane w załączniku V do dyrektywy 2000/60 miały decydujące znaczenie dla sprawdzenia, czy po zaklasyfikowaniu jednolitej części wód powierzchniowych do najniższej klasy doszło do pogorszenia ich stanu, kolejne pogorszenie stanu tej części wód nie byłoby już możliwe z prawnego punktu widzenia. Tymczasem z uwagi na cel dyrektywy 2000/60 jednolite części wód, których stan jest zły, zasługują na szczególną uwagę w ramach gospodarki wodnej (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 63).

98 To samo rozumowanie stosuje się mutatis mutandis do wód podziemnych.

99 W tym kontekście należy również uwzględnić treść art. 4 ust. 5 lit. c) dyrektywy 2000/60, który przewiduje wyraźny zakaz dalszego pogorszenia stanu w odniesieniu do silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, względem których państwa członkowskie mogą zmierzać do osiągnięcia mniej restrykcyjnych celów środowiskowych (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 64).

100 W świetle tych okoliczności pojęcie „pogorszenia stanu” wód należy interpretować zarówno poprzez odniesienie do elementu jakości, jak i do substancji. W ten sposób obowiązek zapobiegania pogorszeniu stanu jednolitej części wód zachowuje swoją pełną skuteczność, pod warunkiem że obejmuje on wszelkie zmiany mogące stanowić zagrożenie dla realizacji podstawowego celu dyrektywy 2000/60 (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 66).

101 Poza tym, jeśli chodzi o kryteria pozwalające na stwierdzenie pogorszenia stanu jednolitej części wód, to należy przypomnieć, że z systematyki art. 4 dyrektywy 2000/60, a zwłaszcza z ust. 6 i 7 tego przepisu, wynika, iż pogorszenie stanu jednolitej części wód, nawet o charakterze przejściowym, jest dozwolone wyłącznie przy spełnieniu rygorystycznych warunków. Wynika stąd, że próg, powyżej którego stwierdza się naruszenie obowiązku zapobiegania pogarszaniu stanu jednolitej części wód, musi być określony jak najniżej (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2015 r., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, pkt 67).

102 Co się tyczy w szczególności badania stanu chemicznego jednolitej części wód podziemnych, z pkt 2.3.1 załącznika V do dyrektywy 2000/60 wynika, że przewodność elektryczna oraz stężenie zanieczyszczeń stanowią w tym zakresie istotne parametry. Tabela zawarta w pkt 2.3.2 tego załącznika określa dla każdego z tych parametrów elementy jakości, które należy uwzględnić w celu ustalenia, czy stan chemiczny jednolitej części wód jest „dobry” lub „słaby”.

103 Z jednej strony, jeśli chodzi o stężenie zanieczyszczeń, badanie to opiera się na trzech elementach jakościowych. Po pierwsze, stężenie zanieczyszczeń nie wykazuje efektów zasolenia lub innych oddziaływań. Po drugie, stężenie to nie przekracza norm jakości mających zastosowanie na mocy właściwych przepisów wspólnotowych zgodnie z art. 17 dyrektywy 2000/60. Po trzecie, stężenie zanieczyszczeń w wodach podziemnych nie może prowadzić do nieosiągnięcia przez powiązane z nimi wody powierzchniowe celów środowiskowych, określonych na mocy art. 4, do obniżenia jakości chemicznej lub ekologicznej tych jednolitych części wód lub spowodowania znacznych szkód w ekosystemach lądowych bezpośrednio zależnych od jednolitej części wód podziemnych.

104 Z drugiej strony, co się tyczy przewodności elektrycznej, istotne jest jedynie, by jej zmiany nie wskazywały na zasolenia lub inne oddziaływania na jednolitą część wód podziemnych.

105 W zakresie, w jakim pkt 2.3.2 załącznika V do dyrektywy 2000/60 odsyła do norm jakości mających zastosowanie na podstawie innych właściwych przepisów ustawowych zgodnie z art. 17 tej dyrektywy, należy zauważyć, że ten ostatni przepis przewiduje przyjęcie przez prawodawcę Unii szczególnych środków mających na celu zapobieganie zanieczyszczeniu wód podziemnych i ochronę przed nim, które obejmują w szczególności kryteria oceny dobrego stanu chemicznego tych wód zgodnie z pkt 2.2 załącznika II oraz z pkt 2.3.2 i 2.4.5 załącznika V do tej dyrektywy. W tym celu prawodawca Unii przyjął dyrektywę 2006/118.

106 Artykuł 3 ust. 1 dyrektywy 2006/118 przewiduje, że do celów oceny stanu chemicznego jednolitej części wód podziemnych państwa członkowskie stosują z jednej strony normy jakości wód podziemnych określone w załączniku I do tej dyrektywy, a z drugiej strony wartości progowe określone przez państwa członkowskie zgodnie z załącznikiem II to tej dyrektywy, w szczególności w stosunku do zanieczyszczeń zidentyfikowanych na terytorium danego państwa członkowskiego jako przyczyniające się do uznania jednolitej części wód podziemnych za zagrożoną.

107 W konsekwencji te normy jakości i wartości progowe stanowią element jakości w rozumieniu pkt 2.3.2 załącznika V do dyrektywy 2000/60, który pozwala na ocenę jednego z parametrów decydujących o zakwalifikowaniu stanu jednolitej części wód podziemnych, a mianowicie stężenia zanieczyszczeń.

108 Ze względu na to, że – jak przypomniano w pkt 100 niniejszego wyroku – pojęcie „pogorszenia stanu" wód należy interpretować poprzez odniesienie do elementu jakości lub substancji oraz że – jak wynika z pkt 101 niniejszego wyroku – próg, powyżej którego stwierdzone zostaje naruszenie obowiązku zapobiegania pogarszaniu stanu jednolitej części wód, powinien być możliwie najniższy, należy stwierdzić, że nieprzestrzeganie jednego z elementów jakości, o których mowa w pkt 2.3.2 załącznika V do dyrektywy 2000/60, stanowi pogorszenie stanu chemicznego danej jednolitej części wód podziemnych.

109 W szczególności przekroczenie w odniesieniu do jednolitej części wód podziemnych jednej tylko normy jakości lub jednej z wartości progowych w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2006/118 należy uznać za naruszenie obowiązku zapobiegania pogarszaniu stanu jednolitej części wód podziemnych.

110 Ponadto z tych samych powodów co wskazane w pkt 108 niniejszego wyroku oraz w szczególności w świetle rozważań przypomnianych w pkt 97 powyżej każdy późniejszy wzrost stężenia zanieczyszczenia, które w związku z art. 3 ust. 1 dyrektywy 2006/118 przekracza już normę jakości środowiskowej lub wartość progową ustaloną przez państwo członkowskie, również stanowi pogorszenie stanu wód.

111 Ponadto, aby odpowiedzieć na pytania sądu odsyłającego dotyczące uwzględnienia zmian stężenia zanieczyszczeń stwierdzonych miejscowo w celu sprawdzenia, czy ma miejsce pogorszenie stanu chemicznego jednolitej części wód, należy zauważyć, że pkt 2.4 załącznika V do dyrektywy 2000/60 ustanawia główne kryteria monitorowania stanu chemicznego wód podziemnych. W pkt 2.4.5 tego załącznika, wyraźnie wymienionym przez sąd odsyłający, znajdują się wymogi interpretacji i prezentacji.

112 O ile ten ostatni przepis przewiduje wprawdzie, że kwalifikacja stanu chemicznego jednolitej części wód podziemnych jako „dobra" lub „słaba" dokonuje się poprzez agregowanie wyników otrzymanych z poszczególnych stacji pomiarowych jednolitej części wód jako całości, o tyle nie wynika stąd, że w celu stwierdzenia pogorszenia tego stanu winno ono zostać stwierdzone w odniesieniu do całości jednolitej części wód podziemnych.

113 W szczególności z roli i znaczenia każdego obszaru kontroli w systemie monitorowania jakości wód podziemnych ustanowionym w dyrektywie 2000/60, w szczególności w pkt 2.4 załącznika V, wynika, że niespełnienie elementu jakości w jednym tylko miejscu monitorowania wystarczy do stwierdzenia pogorszenia się stanu jednolitej części wód podziemnych w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej dyrektywy.

114 Zgodnie bowiem z pkt 2.4 załącznika V do tej dyrektywy rozmieszczenie miejsc monitorowania powinno dostarczać spójnego i całościowego obraz stanu chemicznego wód podziemnych w ramach każdego dorzecza. W tym celu przewidziane są w tym przepisie różne kryteria wyboru miejsc kontroli, które – jak potwierdza art. 4 ust. 3 dyrektywy 2006/118 – muszą dostarczyć reprezentatywne dane z monitorowania.

115 Zatem nieprzestrzeganie elementu jakości w jednym tylko miejscu monitorowania wskazuje na pogorszenie stanu chemicznego – w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. b) ppkt (i) dyrektywy 2000/60 – co najmniej istotnego fragmentu jednolitej części wód podziemnych.

116 Ponadto nie można oczywiście wykluczyć, że mimo przekroczenia normy jakości wód podziemnych lub wartości progowej w jednym lub większej liczbie miejsc monitorowania jednolita część wód podziemnych zostanie uznana za posiadającą dobry stan chemiczny na podstawie art. 4 ust. 2 lit. c) dyrektywy 2006/118. Jednakże w takim przypadku art. 4 ust. 5 tej dyrektywy wymaga, aby państwa członkowskie podjęły wszelkie środki, zgodnie z art. 11 dyrektywy 2000/60, jakie mogą być konieczne dla zapewnienia ochrony w odniesieniu do fragmentu jednolitej części wód podziemnych, którego dotyczy przekroczenie, ekosystemów wodnych, ekosystemów lądowych oraz możliwości wykorzystania przez ludzi wód podziemnych.

117 Środki, o których mowa w art. 11 dyrektywy 2000/60, obejmują opracowanie programów dla realizacji celów określonych w art. 4 tej dyrektywy.

118 W konsekwencji, jeżeli element jakości nie jest przestrzegany w jednym tylko miejscu monitorowania jednolitej części wód podziemnych, należy stwierdzić pogorszenie jej stanu chemicznego w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. b) ppkt (i) dyrektywy 2000/60.

119 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że art. 4 ust. 1 lit. b) ppkt (i) dyrektywy 2000/60 należy interpretować w ten sposób, że za pogorszenie stanu chemicznego jednolitej części wód podziemnych w wyniku przedsięwzięcia należy uznać, po pierwsze, przekroczenie co najmniej jednej z norm jakości lub jednej wartości progowej w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2006/118, a po drugie, przewidywalne zwiększenie stężenia zanieczyszczenia, w sytuacji gdy ustalony dla niego próg jest już przekroczony. Wartości zmierzone w każdym miejscu monitorowania należy uwzględnić indywidualnie.

W przedmiocie pytania czwartego

120 Poprzez pytanie czwarte sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/60 w związku z art. 19 TUE i art. 288 TFUE należy interpretować w ten sposób, że członkowie społeczności, której dotyczy przedsięwzięcie, powinni mieć możliwość podniesienia przed właściwymi sądami krajowymi zarzutu naruszenia obowiązku zapobiegania pogarszaniu stanu jednolitej części wód i poprawienia jej stanu.

121 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału wykluczenie co do zasady możliwości powoływania się przez zainteresowane osoby na obowiązek nałożony przez dyrektywę jest sprzeczne z wiążącym charakterem, jaki przyznaje dyrektywie art. 288 TFUE (wyrok z dnia 3 października 2019 r., Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i in., C-197/18, EU:C:2019:824, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

122 W szczególności w przypadkach, w których prawodawca Unii zobowiązuje państwa członkowskie w drodze dyrektywy do określonego zachowania, praktyczna skuteczność takiego aktu byłaby osłabiona, gdyby jednostki nie mogły się powołać na ten akt przed sądem, a sądy krajowe nie mogłyby go brać pod uwagę jako elementu prawa Unii w celu zbadania, czy ustawodawca krajowy, w ramach zastrzeżonej na jego rzecz swobody wyboru formy i środków dla transpozycji dyrektywy, nie przekroczył przyznanego mu na mocy dyrektywy zakresu uznania (wyrok z dnia 3 października 2019 r., Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i in., C-197/18, EU:C:2019:824, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).

123 Trybunał wywodzi stąd, że przynajmniej osoby fizyczne lub prawne, których bezpośrednio dotyczy naruszenie przepisów dyrektywy, powinny mieć możliwość żądania od właściwych organów, w razie potrzeby na drodze sądowej, przestrzegania odpowiednich obowiązków (wyrok z dnia 3 października 2019 r., Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i in., C-197/18, EU:C:2019:824, pkt 32).

124 W tym względzie sąd odsyłający wskazuje, że w ramach swojej skargi niektórzy skarżący w postępowaniu głównym uważają, iż rozpatrywane przedsięwzięcie może pogorszyć stan jednolitej części wód podziemnych zasilającej ich studnie domowe, z których korzystają oni w celu uzyskania wody pitnej. Natomiast ani informacje zawarte w postanowieniu odsyłającym, ani uwagi przedstawione Trybunałowi nie pozwalają na ustalenie znaczenia, jakie dla skarżących w postępowaniu głównym mają jednolite części wód powierzchniowych, na które również może mieć wpływ rozpatrywane przedsięwzięcie. W tych okolicznościach nie wydaje się, aby ewentualne naruszenie obowiązków wynikających z art. 4 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2000/60 mogło dotyczyć skarżących w postępowaniu głównym, w związku z czym badanie Trybunału dotyczyć będzie wyłącznie art. 4 ust. 1 lit. b) dotyczącego wód podziemnych.

125 W celu ustalenia, czy naruszenie obowiązków przewidzianych w art. 4 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2000/60 dotyczy bezpośrednio osób fizycznych i prawnych takich jak skarżący w postępowaniu głównym, konieczne jest uwzględnienie celu tej dyrektywy, jak i treści przepisu, którego prawidłowego stosowania skarżący dochodzą przed sądem odsyłającym (zob. podobnie wyrok z dnia 3 października 2019 r., Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i in., C-197/18, EU:C:2019:824, pkt 35).

126 W tym względzie z pkt 71 niniejszego wyroku wynika, że cel dyrektywy 2000/60 polega na osiągnięciu w drodze skoordynowanego działania „dobrego stanu" wszystkich wód podziemnych w Unii do roku 2015. Zarówno obowiązek poprawy, jak i obowiązek zapobiegania pogorszeniu stanu jednolitej części wód służą realizacji tego celu jakościowego.

127 Jak wynika z art. 1 akapit drugi tiret pierwsze dyrektywy 2000/60, cel ten przyczynia się, w szczególności w odniesieniu do wód podziemnych, do zapewnienia odpowiedniego zaopatrzenia w dobrej jakości wodę podziemną, które jest niezbędne dla zrównoważonego i sprawiedliwego korzystania z wód.

128 W związku z tym należy stwierdzić, że dyrektywa 2000/60 swoim celem i obowiązkami przewidzianymi w jej art. 4 ust. 1 lit. b) zmierza również do osiągnięcia celu szczególnego, jakim jest ochrona wód podziemnych jako zasobów do wykorzystywania przez ludzi.

129 Taką interpretację celów dyrektywy 2000/60 potwierdza jej art. 1 akapit pierwszy lit. d) i akapit drugi tiret drugie w związku z jej art. 2 pkt 33.

130 Z art. 1 akapit pierwszy lit. d) i akapit drugi tiret drugie wynika, że ramy prawne ustanowione przez tę dyrektywę mają na celu stopniowe osiąganie znacznego zmniejszenia zanieczyszczenia wód podziemnych i zapobieganie pogarszaniu ich stanu. Zgodnie z art. 2 pkt 33 zanieczyszczenie wód wynika z wprowadzenia do wody substancji, które mogą być szkodliwe dla zdrowia ludzkiego lub jakości ekosystemów wodnych lub które zakłóca udogodnienia lub prawnie uzasadnione użytkowanie środowiska, a bardziej konkretnie wód.

131 Z art. 1 akapit pierwszy lit. d) i akapit drugi tiret drugie dyrektywy 2000/60 w związku z jej art. 2 pkt 33 wynika zatem, że zmniejszenie zanieczyszczenia i zapobieganie mu mają na celu w szczególności umożliwienie zgodnego z prawem korzystania z wód podziemnych.

132 Osoba uprawniona do pozyskiwania i korzystania z wód podziemnych dokonuje takiego zgodnego z prawem wykorzystania. Zatem naruszenie obowiązku poprawy i zapobiegania pogarszaniu stanu jednolitej części wód podziemnych, które zasilają źródło osoby uprawnionej, dotyczy jej bezpośrednio (zob. analogicznie wyrok z dnia 3 października 2019 r., Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i in., C-197/18, EU:C:2019:824, pkt 40, 42).

133 Uwzględniając różnorodność zastosowań wód podziemnych, o której mowa w art. 1 akapit drugi tiret pierwsze i w art. 2 ust. 33 dyrektywy 2000/60, fakt, że przekroczenie tylko jednej z norm jakości lub wartości progowych w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2006/118 nie oznacza jako takie zagrożenia zdrowia osób zamierzających wnieść skargę, nie może podważyć tego wniosku (zob. podobnie wyrok z dnia 3 października 2019 r., Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i in., C-197/18, EU:C:2019:824, pkt 41).

134 W związku z tym w zakresie, w jakim skarżący w postępowaniu głównym korzystają zgodnie z prawem z wód podziemnych, naruszenie tych obowiązków dotyczy ich bezpośrednio.

135 Mając na względzie całość powyższych rozważań, na pytanie czwarte należy udzielić odpowiedzi, że art. 1 akapit pierwszy lit. b) i art. 1 akapit drugi tiret pierwsze oraz art. 4 ust. 1 ust. b) dyrektywy 2000/60 w związku z art. 19 TUE i art. 288 TFUE należy interpretować w ten sposób, że członkowie

społeczności, której dotyczy przedsięwzięcie, powinni mieć możliwość podniesienia przed właściwymi sądami krajowymi zarzutu naruszenia obowiązku zapobiegania pogarszaniu stanu jednolitej części wód i poprawienia jej stanu, jeżeli to naruszenie dotyczy ich bezpośrednio.

W przedmiocie kosztów

136 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 11 ust. 1 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko należy interpretować w ten sposób, że pozwala on, by państwa członkowskie przewidziały, że jeżeli uchybienie proceduralne, które obciąża decyzję o zezwoleniu na przedsięwzięcie, nie może zmienić jej treści, żądanie uchylenia tej decyzji jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy rozpatrywana nieprawidłowość pozbawiła skarżącego przysługującego mu prawa do udziału w procesie decyzyjnym w sprawach dotyczących środowiska, zagwarantowanego w art. 6 tej dyrektywy.**

2) **Artykuł 4 dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się temu, by przeprowadzana przez właściwy organ kontrola przestrzegania przewidzianych w nim obowiązków, wśród których znajduje się zapobieganie pogorszeniu się stanu jednolitej części wód, zarówno powierzchniowych, jak i podziemnych, których dotyczy przedsięwzięcie, mogła mieć miejsce dopiero po udzieleniu zezwolenia na nie.**

   Artykuł 6 dyrektywy 2011/92 należy interpretować w ten sposób, że informacje udostępnione społeczeństwu w toku procedury udzielenia zezwolenia na przedsięwzięcie powinny zawierać dane niezbędne do oceny jego oddziaływania na wody w świetle kryteriów i obowiązków przewidzianych w szczególności w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/60.

3) **Artykuł 4 ust. 1 lit. b) ppkt (i) dyrektywy 2000/60 należy interpretować w ten sposób, że za pogorszenie stanu chemicznego jednolitej części wód podziemnych w wyniku przedsięwzięcia należy uznać, po pierwsze, przekroczenie co najmniej jednej z norm jakości lub jednej wartości progowej w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2006/118/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu, a po drugie, przewidywalne zwiększenie stężenia zanieczyszczenia, w sytuacji gdy ustalony dla niego próg jest już przekroczony. Wartości zmierzone w każdym miejscu monitorowania należy uwzględnić indywidualnie.**

4) **Artykuł 1 akapit pierwszy lit. b) i art. 1 akapit drugi tiret pierwsze oraz art. 4 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2000/60 w związku z art. 19 TUE i art. 288 TFUE należy interpretować w ten sposób, że członkowie społeczności, której dotyczy przedsięwzięcie, powinni mieć możliwość podniesienia przed właściwymi sądami krajowymi zarzutu naruszenia obowiązku zapobiegania pogarszaniu stanu jednolitej części wód i poprawienia jej stanu, jeżeli to naruszenie dotyczy ich bezpośrednio.**

Podpisy